

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף קל"ה

מביאה הגמרא מעשה באדם שהיה שכיב מרע, ושאלוהו לפני מיתתו על אשתו האם היא זקוקה ליבום או לא, והשיב להם שהיא ראויה לכהן גדול, (ואמנם היא תהא אסורה לכהן גדול, אך כוונתו הייתה שהיא אינה זקוקה ליבום).

ודן רבא שלכאורה אין סיבה לחוש שהיא צריכה יבום, כיון שאמר רב חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן, ולכן כאן גם כוונת הבעל הייתה שהוא גירשה אותה ולכן אינה זקוקה ליבום.

אך אמר אביי לרבא שהרי התבאר לעיל שכאשר בא רב יצחק בר יוסף מארץ ישראל אמר בשם ר' יוחנן שבעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן. **והשיב** לו רבא שכבר תירצו את הסתירה בדברי ר' יוחנן וביארו שמה שאמר ר' יוחנן שאינו נאמן זה רק למפרע, ומה שאמרו בשמו שהבעל נאמן זה מכאן ולהבא, וממילא כיון שכאן מדובר על להתיר את אשתו שלא תזדקק ליבום מכאן ולהבא, הבעל נאמן אף לדעת ר' יוחנן.

אך אמר לו אביי שאי אפשר לפסוק הלכה מכח התירוץ שתירצנו על דברי ר' יוחנן שהרי אולי באמת נחלקו בזה בדעת ר' יוחנן והסובר שדעת ר' יוחנן שהבעל אינו נאמן, סובר זאת אפילו מכאן ולהבא.

ולכן אמר רבא לרב נתן בר אמי שיחוש לאותה האשה שלא תינשא בלא יבום.

מעשה נוסף מביאה הגמרא באדם שהיה מוחזק שאין לו אחים, וממילא אם ימות אשתו פטורה מיבום. וקודם מיתתו אמר שאין לו אחים. אמנם אמרו בני אותה העיר שיש עדים במקום רחוק שידועים שכן יש לו אח.

והיה סבור רב יוסף שאין לחוש לזה כיון שהוא גם מוחזק שאין לו אחים, וגם אמר כך בשעת מיתתו. אך אמר לו אביי שהרי אומרים בעיר שיש עדים במדינת הים שידועים שיש לו אחים. ואמר לו רב יוסף שכיוון שהעדים אינם לפנינו אין צורך לחוש להם, שהרי כך התבאר לגבי שבוייה שנשבתה בין הגויים ואומרת טהורה אני, שאפילו אם אומרים שיש עדים במדינת הים שנטמאו, לא חוששים להם עד שיבואו.

והשיב לו אביי שאמנם הקילו לגבי שבוייה שאין לאסרה כי סתם אשה משמרת עצמה, אין זה ראיה שיקלו בזה גם לגבי איסור אשת איש.

ולכן אמר רבא לרב נתן בר אמי שיחוש לאותה האשה שלא תינשא בלא יבום.

במשנה התבאר שהאומר זה אחי אינו נאמן לכך שמחמת עדותו אותו האח יירש יחד עם האחים האחרים בחלקם בירושת האב, אבל יטול אותו האח רק מחלקו של האח שהעיד עליו שהוא אחיו. ואם אותו האח מת, אותם הנכסים שירש יחד עם האח שהעיד עליו יחזרו לאותו האח שהעיד עליו כי הרי אבל אם נפלו לאותו האח נכסים ממקום אחר יירשו אותו אחיו יחד עם האח שהעיד עליו.

ותמה הגמרה באיזה מקרה מדובר במשנה, שהרי אם מדובר ששאר האחים מודים ואומרים שאכן אחינו זה, הוא צריך לחלוק יחד עם כולם בירושה, ולא ליטול רק מחלקו של האח שהעיד עליו, ואם מדובר שהם אומרים שהוא אינו אחיהם, מדוע הם יורשים אותו אם מת, הרי לדבריהם לא מגיע להם כלום מירושתו.

ומבארת הגמרא שמדובר ששאר האחים אינם יודעים האם אכן הוא אחיהם או לא, ולכן אינם חולקים עמו מירושת האב, אך כיון שהאח האחר הודה שהוא אח שלו וממילא שלהם, כשמת אותו האח חולקים מנכסיו שבאו לו ממקום אחר.

ודייק רבא מכאן שאדם שתבע את חברו לדין ואמר לו מנה לי בידך, והנתבע אומר איני יודע האם אני חייב או לא פטור, שהרי אף כאן האחים פטורים מלחלוק עם אותו האח בירושת אביהם.

אך אבי דחה את דברי רבא ואמר שאפשר לומר שבכל מקום האומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע הוא חייב, ומה שכאן הם פטורים זה כיון שכאן האח מעיד עליו שהוא אחיהם, והרי זה כאילו בא אדם לחבירו ואמר לו שאתה חייב מנה לאדם **אחר**, שאז דינו שהוא פטור.

עמוד ב'

במשנה התבאר שאם מת אותו האח, הנכסים שהוא חלק בירושתו עם האח שהעיד עליו, יחזרו לאותו האח. אבל אם נפלו לו נכסים ממקום אחר, כל האחים חולקים בהם. והסתפק רבא אם אותה הקרקע שהוא חלק עם האח, השביחה מאליה, ולא עשה המת דבר בנכסים כדי שישביחו, האם רק האח שחלק עמו בנכסיו נוטל את השבח או שכל האחים חולקים בזה, ואמנם ביאר רבא שאם השבח מוגדר כשבח המגיע לכתפים של אדם, וכגון שזרע שם האח שיבולים המוכנות לקצירה, או שהשדה מלאה פירות וודאי שכל האחים חולקים בזה, כי זה כאילו נפלו לו נכסים ממקום אחר.

ומה שהסתפק רבא זה אם היה דקל באותה הקרקע והוא גדל והתעבה, או שהזדבלה הקרקע מעצמה על ידי שרטון ולא שטרח לזבלה, האם בזה יחזרו הנכסים למקומם לאח שחלק עמו, ולא לשאר האחים. או שהרי זה כאילו באו לו נכסים ממקום אחר וכל האחים חולקים בהם. ונשאר הגמרא בתיקו.

משנה. אדם שמת ונמצאת דייתיקי דהיינו שטר מתנה קשורה על ירכו, שכתוב בה לתת מתנה מנכסיו לאחר, הרי זו אינה כלום כי הוא לא זיכה אותה לקונה. ואם זיכה בה לאחר, בין מן היורשים בין שאינו מן היורשים דבריו קיימין.

גמרא. מביאה הגמרא ברייתא שמבארת מהו שטר דייתיקי, שאומרת הברייטא איזה היא דייתיקי כל שכתוב בה דא תהא למיקם ולהיות (וכלומר שזה מה שיקום ויהיה בנכסי לאחר מיתתי), ואיזה היא מתנה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה,

ותמנה הגמרא שמשמע שרק אם כתוב בשטר מהיום ולאחר מיתה מתנתו מתנה, ולא אם כתוב בשטר מתנה מעכשיו, והרי וודאי שאף אם כתוב בו מתנה מעכשיו מתנתו מתנה, ומבאר אביי שוודאי שאף בכותב מתנה סתם מתנתו מתנה, אלא שכוונת הברייטא לומר איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע שאינו קונה את הנכסים בחיי הנותן אלא רק אחרי מיתתו, כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה.

מביאה הגמרא שרבה רבה בר רב הונא ישב באכסדרא של בית המדרש של רב ואמר בשם ר' יוחנן ששכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבים ונותנים, כי יתכן שכוונתו הייתה שהוא יקבל את המנה רק אחרי שיכתבו את שטר המתנה על ידי השטר, וכיון שהנותן מת קודם שקיבל המקבל את השטר, אין כותבים שטר מתנה כעת כי אי אפשר לכתוב שטר לאחר מיתה. ואמר רבי אלעזר על דברי ר' יוחנן היזהרו בדין זה כיון שכך ההלכה.

ור' שיזבי אמר שר' אלעזר הוא זה שאמר את הדין ששכיב מרע שאמר כתבו ותנו ומת אין כותבים ונותנים, ור' יוחנן אמר על כך היזהרו בדין זה כיון שכך ההלכה.

ואמר רב נחמן בר יצחק שמסתבר כדברי רב שיזבי, כיון שר' אלעזר היה תלמידו של ר' יוחנן ולכן היה צריך ר' יוחנן לומר שהלכה כדבריו, אך אין צריך שר' אלעזר יאמר שהלכה כר' יוחנן רבו.

ועוד הוסיף ר' נחמן ב"י שרואים שר' אלעזר אמר זאת ממה ששלח רבין בשם רבי אבהו, הווי יודעים ששלח רבי אלעזר לגולה בשם רב, ששכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת, אין כותבים ונותנים שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה. ור' יוחנן אמר תיבדק.

וכשבא רב דימי הוא אמר ב' דברים שאחד מהם היה מה כוונת ר' יוחנן שתיבדק שיבדקו האם אמר זאת הנותן רק כדי ליפות את כח מקבל המתנה שיהיה לו שטר עליה, ואז אפילו אם מת הנותן קודם כתיבת השטר כותבים לו את השטר אפילו לאחר מיתה. או שאמר זאת כדי שיקנה השטר שאז אינו קונה אם לא כתבו שטר קודם לכן.

שאמר רב דימי שדייטיקי מבטלת דייטיקי, ולכן שכיב מרע שכתב לאחד את נכסיו בשטר מתנה, ולאחר מכן כתב את נכסיו לאדם אחר, כיון שהדין ששכיב מרע יכול לחזור בו ממתנתו, ממילא בטלה מתנת הראשון.

ועוד אמר רב דימי ששכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת רואין אם אמר זאת הנותן רק כדי ליפות את כח מקבל המתנה שיהיה לו שטר עליה כותבים, ואם אמר זאת כדי שיקנה המקבל על ידי השטר אינו קונה אם לא כתבו שטר קודם לכן.

והקשה ר' אבא בר ממל ששנינו בברייתא שבריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנים, ומשמע מכאן ששכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת כותבים ונותנים, ותירץ ר' אבא בר ממל שצריך לומר שמה שבשכיב מרע כן כותבים ונותנים זה אם הוא אמר להם לכתוב את השטר רק ליפות את כח המקבל, ולא שיזכה על ידי השטר, אמנם בבריא אף באופן כזה אין המקבל זוכה במתנה אלא על ידי השטר.

